

Täysistunto

Keskiviikko 10.6.2026 klo 14.06—18.03

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 90/2024 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Vestman, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.29 **Heikki Vestman kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on siis perustuslakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta. Valiokunta esittää, että eduskunta hyväksyisi lakiehdotuksen muutettuna. Valiokunta esittää, että eduskunta hyväksyisi lisäksi yhden lausuman. Mietintö on yksimielinen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sääntelyä valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista. Perustuslakivaliokunta totesi vuonna 2016 virkamiesten karenssisopimuksia koskevia säännöksiä käsitellessään, että valtioneuvoston olisi syytä selvittää sääntelyn ulottamista ministereihin ottaen kuitenkin sääntelyn sisällössä huomioon nimitysmenetelmien ja valtiosääntöisen aseman erityispiirteet. Pääministeri Marinin hallitus toi viime vaalikaudella eduskuntaan asiaa koskevan esityksen, jota eduskunta ei ehtinyt käsitellä. Esityksen mukaan lain soveltamisalaan kuuluvan henkilön on ilmoitettava aikomuksestaan siirtyä uuteen tehtävään lailla perustettavalle karenssilautakunnalle, joka voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä määrätä karenssin. Valtioneuvoston jäsenille ja valtioneuvoston jäsenyydestä vapautetuille henkilöille on esityksessä asetettu varsin laaja ilmoitusvelvollisuus uuteen tehtävään siirtymisestä. Velvollisuus liittyä henkilön aikomukseen siirtyä uuteen tehtävään valtioneuvoston jäsenyyden päätyttyä.

Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, että merkittävä osa normaalia ammatin ja elinkeinon harjoittamista on luonteeltaan sellaista, joka ei ministerikauden jälkeen harjoitettuna mitenkään vaaranna luottamusta hallitusvallan käyttöön. Perustuslakivaliokunta ehdottaa tältä osin säännöksen selkiyttämistä. Karenssin määrittämisen edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi siten, että karenssin määrittäminen edellyttää, että 1) ilmoituksen antajalla on tai on ollut valtioneuvoston jäsenenä toimiessaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voidaan olennaisella tavalla käyttää uudessa tehtävässä omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2026 vp

2) uuteen tehtävään siirtymisen voidaan muusta kuin 1. kohdassa tarkoitetusta erityisestä syystä katsoa johtavan eturistiriitaan valtioneuvoston jäsenenä toimimiseen nähden. Lisäksi karensin määräämisen edellytyksenä on, että uuteen tehtävään siirtymisen voidaan katsoa vaarantavan yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön. Perustuslakivaliokunnan mielestä käsitteen ”yleinen etu” käyttäminen tällaisessa perusoikeusrajoituksen edellytyksiä koskevassa asiayhteydessä jättää sääntelyn merkittävällä tavalla epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan jää epäselväksi, mitä kyseinen käsite tuo lisää ilmaisuun ”vaarantaa luottamusta hallitusvallan käyttöön”, mitä voidaan pitää koko ehdotetun lain perusajatuksena. Valiokunta on tämän vuoksi tehnyt ehdotuksen, että säännöksestä poistetaan käsite ”yleistä etua”. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsitettä ”vaarantaa luottamusta hallitusvallan käyttöön” voidaan pitää sen avoimuuden vuoksi jossain määrin ongelmallisena perustuslain mukaisen elinkeinon ja ammatin harjoittamisvapauden rajoittamisen täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta. Valiokunta toteaa, että käsitteen avoimuus voi johtaa myös karensin määräämiseen tarpeettoman matalalla kynnyksellä. Valiokunnan mielestä tämän vuoksi karensin määräämisen kynnystä on nostettava. Perustuslakivaliokunnan mielestä kyseistä edellytystä on syytä tarkentaa siten, että karensin määräämisen edellytyksenä olisi, että luottamuksen vaarantamista voidaan pitää selvänä. Valiokunta on tehnyt ehdotuksen säännöksen tarkentamisesta.

Hallituksen esityksen mukaan sillä, jolle karensi on määrätty, on oikeus valtion varoista maksettavaan korvaukseen karensin ajalta sekä yli kaksi kuukautta käsiteltävän asian käsittelyn ajaksi. Esityksen mukaan korvaus vastaisi suuruudeltaan valtioneuvoston jäsenille maksettavaa palkkiota. Perustuslakivaliokunta kiinnittää sääntelyn tarkoituksenmukaisuuden kannalta huomiota korvauksen määräytymisen perusteisiin. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ministerit on viime aikoina valittu kansanedustajien joukosta. Tämän vuoksi voidaan pitää perusteltuna oletuksena, että merkittävä osa ministereistä jatkaa kansanedustajina myös ministerikautensa jälkeen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että silloin kun entinen ministeri toimii kansanedustajana, kansanedustajana toimimista voidaan pitää henkilön pääasiallisena tehtävänä, eikä paluu kansanedustajaksi itsessään rajoita perustuslain mukaista elinkeinon ja ammatin harjoittamisvapautta. Kansanedustajana toimimisesta maksetaan kansanedustajan palkkiosta annetun lain mukaista korvausta. Näistä syistä valiokunnan mielestä edustajana toimimisen ajalta edustajanpalkkiolain mukaista korvausta voidaan pitää riittävänä, eikä valiokunnan mielestä tältä ajalta ole tarpeen eikä kohtuullista maksaa erillistä karensikorvausta. Valiokunta arvioi, että elinkeinon ja ammatin harjoittamisvapauden rajoittamisen kannalta asianmukaisena korvauksena ministerille määrättävästä karensista voidaan pitää työsopimuslain kilpailukieltoja koskevaan sääntelyyn viitaten 60 prosentin korvausta valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkiosta ja korvauksista annetun lain mukaisesta ministeripalkkiosta. Valiokunta on tehnyt karensista maksettavaa korvausta koskevat muutosehdotukset. Valiokunta on lisäksi arvioinut asiaa siten, että tarkoituksenmukaisuusnäkökohdista voidaan pitää perusteltuna sitä, että maksettavasta karensikorvauksesta voidaan vähentää päätoimisesta ansiotyöstä tai yrittäjänä toimimisesta tai niihin rinnastettavista pääomatuloista saadut tulot. Valiokunnan mielestä arvioitaessa karensikorvauksen määrää on huomattava, että ehdotettua sääntelyä sovelletaan vasta vuoden 2027 säännönmukaisten eduskuntavaalien jälkeen nimitettyihin valtioneuvoston jäseniin. Ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan kuuluvat ministerit ovat si-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2026 vp

ten tietoisia karensijärjestelmän olemassaolosta jo ministeriksi ryhtyessään ja voivat ottaa sen omassa käyttäytymisessään huomioon.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sääntelyyn liittyen myös edustajantoimesta vapauttamista koskevaan perustuslain säännökseen. Perustuslain 28 §:n 2 momentin mukaan eduskunta voi myöntää kansanedustajalle tämän pyynnöstä vapautuksen edustajantoimesta, jos se katsoo, että vapautuksen myöntämiseen on hyväksyttävä syy. Vapautuksen myöntäminen edustajantoimesta ja vapautuksen myöntämisen ajankohta on siten eduskunnan omassa harkinnassa, eikä valtioneuvoston asettaman karensilautakunnan päätöksillä ole oikeudellisesti merkitystä eduskunnan arvioidessa, onko perustuslain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuja vapautuksen myöntämisen edellytyksiä olemassa. Valiokunnan käsityksen mukaan vakiintunut käytäntö viimeisimpinä vaalikausina on ollut, että vapautusta on pyydetty alkamaan käytännössä korkeintaan vain muutamia päiviä ennen vapautuspyynnön perusteena olevan tehtävän alkamista. Valiokunnan mielestä perustuslain 28 §:n 2 momentin kannalta asianmukaisena ja vakiintuneen valtiopäiväkäytännön mukaisena voidaan pitää käytäntöä, jonka mukaan vapautuspyyntöä haetaan ja vapautus myönnetään jatkossakin siten, että vapautus alkaa aikaisintaan vasta uudessa tehtävässä aloittamispäivästä lukien tai hyvin lähellä tätä ajankohtaa. Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa edellä sanotun tarkoittavan käytännössä, ettei edustajalle myönnetä vapautusta ennen kuin hän on aloittamassa uudessa tehtävässään.

Puhemies! Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lisäksi huomiota valtion virkamieslain 44 a §:n mukaiseen karensisopimuksia koskevaan sääntelyyn. Valtion virkamieslain mukaan karensisopimuksen mukaiselta rajoitusajalta maksetaan palkkaa vastaava korvaus. Kyseistä sääntelyä sovelletaan myös ministerien valtiosihteereihin ja erityisavustajiin. Valiokunnan mielestä valtioneuvoston on syytä selvittää kyseisen lain mukaisen korvauksen tason asianmukaisuutta ottaen huomioon tässä mietinnössä esitetyt kannanotot perustellusta korvauksen tasosta. Valiokunta on tehnyt tätä koskevan lausumaehdotuksen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 90/2024 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.